

Sygn. akt II PSK 363/21

POSTANOWIENIE

Dnia 7 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa A. G,[...] **B. D.**, **H. W.**,[...] , **L. M.**,[...] , **J. P.**[...], przeciwko
S. w W.

o wynagrodzenie za pracę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 7 września 2022 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce

z dnia 3 marca 2021 r., sygn. akt III Pa 12/20,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od obciążania odwołującego się kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ostrołęce, wyrokiem z dnia 3 marca 2021 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Ostrołęce z dnia 6 kwietnia 2020 r. i zasądził od S. w W. na rzecz każdej z powódek kwoty stanowiące wyrównanie wynagrodzenia zasadniczego za okres od 1 sierpnia 2015 r. do 31 stycznia 2017 r. wraz z ustawowymi odsetkami, kwoty dodatku za wysługę lat za okres od 1 sierpnia 2015 r. do 31 lipca 2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami oraz kwoty dodatku za pracę w porze nocnej oraz w porze dziennej w niedziele i święta oraz za dni wolne od pracy w okresie od 1 sierpnia 2015 r. do 31 lipca 2018 r. wraz z ustawowymi odsetkami.

W sprawie ustalono, że powódki zatrudnione są w S. w W. na stanowiskach pielęgniarek. Od 15 czerwca 2015 r. do 20 czerwca 2015 r. w pozwanej placówce trwał strajk pielęgniarek, które domagały się podwyższenia wynagrodzeń. W dniu 20 czerwca 2015 r. zawarte zostało porozumienie (kończące trwający strajk) pomiędzy S. w W. reprezentowanym przez C. D. (dyrektora S.) oraz A. O. (wicedyrektora S.) a Związkiem Zawodowym w W. reprezentowanym przez J. P. (przewodniczącą ZZ.). Główne założenia porozumienia ustalane były przy udziale M. Z. - ówczesnego Ministra Zdrowia, B. P. - starosty wyszkowskiego, mediatora P. G. oraz A. K. - sekretarza Wojewódzkiej Komisji Dialogu Społecznego w W.

W przedmiotowym porozumieniu pozwany zobowiązał się między innymi do podwyższenia każdej zatrudnionej pielęgniarki wynagrodzenia zasadniczego za lipiec 2015 r. o kwotę 400 zł (§ 5 ust. 1 pkt 2 postanowienia) oraz do podwyższenia wynagrodzenia zasadniczego od sierpnia 2015 r. o kwotę 700 zł (§ 5 ust. 1 pkt 3 postanowienia). Ponadto w porozumieniu wskazano, że jeżeli od września 2015 r., z wyrównaniem od 1 stycznia 2015 r., zostanie wprowadzony, decyzją Ministra Zdrowia i Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, wzrost uposażenia w wysokości 400 zł dla pielęgniarek na rzecz poprawy poziomu finansowania i jakości organizacji pracy pielęgniarek i położnych przez wprowadzenie pielęgniarek do rozporządzenia „koszykowego”, to kwota ta nie będzie oddzielnym roszczeniem (§ 8 postanowienia).

Następnie oświadczeniem z dnia 14 września 2015 r. C. D. - Dyrektor S. złożyła oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych porozumienia w zakresie zobowiązania się do podwyższenia pielęgniarkom wynagrodzenia o kwotę 400 zł brutto miesięcznie, tj. co do § 5 ust. 1 pkt 3 porozumienia postrajkowego. W swoim oświadczeniu wskazywała, że w chwili podpisania porozumienia działała w błędnym przekonaniu, iż na kwotę 700 zł składać się będzie: 300 zł finansowane przez Z. w W. oraz 400 zł pochodzące ze środków Ministerstwa Zdrowia. W tym zakresie dyrektor podnosiła, że błąd został wywołany przez ówczesnego Ministra Zdrowia M. Z., który zapowiadał wprowadzenie szybkich regulacji prawnych, które umożliwiłyby pozyskanie środków finansowych na podwyżki dla pielęgniarek. Pracodawca od sierpnia 2015 r. wypłaca zatrudnionym pielęgniarkom wynagrodzenie zasadnicze wyższe o 300 zł oraz dodatki od tej kwoty. Jednakże nie

wypłaca powódkom wynagrodzenia zasadniczego zwiększonego o kolejne 400 zł wraz z wyższymi dodatkami obliczonymi od tej kwoty. W spornym okresie powódki otrzymywały kwoty po 250,19 zł, określane jako „dodatek NFZ” wynikający z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 września 2015 r. w sprawie ogólnych warunków umów o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej oraz kwoty po 83,40 zł z tytułu „dodatku MZ” mający swoje źródło w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 14 października 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej.

Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że roszczenia powódek, zarówno w zakresie żądania zasądzenia na ich rzecz kwot po 400 zł tytułem wynagrodzenia zasadniczego, jak też należnych od tej kwoty obligatoryjnych dodatków za wysługę lat oraz za pracę w porze nocnej, w porze dziennej w niedziele i święta oraz w dni wolne od pracy zasługują na uwzględnienie. Stwierdził, że literalna treść spornego porozumienia jest na tyle jasna i precyzyjna, że zasadne jest zastosowanie w jego przypadku przede wszystkim wykładni językowej. Zdaniem Sądu, strona pozwana zbyt duże znaczenie przywiązuje do samych negocjacji stron w czasie strajku, a zbyt mało do literalnej treści ostatecznie zawartego porozumienia. Słusznie zwraca uwagę strona powodowa, że niezależnie od tego, jakie były propozycje stron w trakcie negocjacji, ich intencje i jaki był przebieg tych negocjacji, to ostateczna treść wynegocjowanego wspólnie porozumienia wiąże strony. Strona pozwana wywodziła, że była przekonana, że podwyżka wynagrodzeń będzie pochodziła z dwóch źródeł, tj. ze środków Szpitala i środków pochodzących z regulacji wydanych przez Ministra Zdrowia. Jednakże postanowienie takie nie znalazło ostatecznie odzwierciedlenia w treści zawartego porozumienia. W podpisanym przez strony porozumieniu nie wskazano, by Minister Zdrowia był zobowiązany do zapewnienia jakichkolwiek środków przeznaczonych na ustaloną podwyżkę wynagrodzenia o 700 zł. W podpisanym porozumieniu to dyrektor S. zobowiązała się do podwyższenia każdej pielęgniarki zatrudnionej w S. w W. wynagrodzenia zasadniczego o kwotę 700 zł miesięcznie od sierpnia 2015 r., co wynika jednoznacznie z treści § 5 ust. 1 pkt 3 Porozumienia postrajkowego z 20 czerwca 2015 r. Zawierając to porozumienie, dyrektor pozwanego zobowiązała się tym samym do zapewnienia środków na wykonanie tego zobowiązania względem

pielęgniarek. Nie może też, w przekonaniu Sądu Okręgowego, budzić wątpliwości, że nie doszło do realizacji postanowień z Porozumienia postrajkowego. Pozwany nie wypłacał bowiem powódkom w spornym okresie kwot po 700 zł miesięcznie tytułem wynagrodzenia zasadniczego, a jedynie 300 zł. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy niezasadnie przyjął, że dyrektor pozwanego Szpitala skutecznie uchyliła się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli. Powołanie się na błąd jako wadę oświadczenia woli możliwe jest jedynie w stosunku do całości umowy, a nie jej części czy jedynie do niektórych postanowień umowy z zamiarem pozostawienia w mocy pozostałych. Ponadto, stosownie do treści art. 84 § 1 k.c., jeżeli oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć. Żadna z tych przesłanek w niniejszej sprawie nie wystąpiła. Nie może budzić wątpliwości, że druga strona porozumienia w żadnym stopniu błędu nie wywołała. Błąd został wywołany przez Ministra Zdrowia, który nie był stroną zawartego porozumienia. Brak jest też w przekonaniu Sądu drugiej instancji podstaw do przyjęcia, że związek zawodowy o błędzie wiedział, bądź z łatwością mógł się dowiedzieć.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku pozwany zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: (-) art. 9 § 1 k.c. oraz art. 393 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zawarte Porozumienie postrajkowe z dnia 20 czerwca 2015 r. jest aktem zawierającym przepisy prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p., wobec przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, że spełnia ono kryteria wskazane w tym przepisie, tj. zostało oparte na ustawie oraz określa prawa i obowiązki stron stosunku pracy, podczas gdy Porozumienie to należy raczej kwalifikować jako umowę o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c. w związku z art. 300 k.p.), a nie źródło prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.), albowiem nie stanowi ona odrębnego typu zobowiązania, tylko modyfikuje inny (podstawowy) stosunek obligacyjny wynikający z umowy o pracę, a ponadto Porozumienie to nie obejmuje wszystkich pracowników pozwanego, tylko jedną grupę zawodową (pielęgniarki) i to nie w całości, a tylko te osoby, które w dacie zawarcia tego Porozumienia były u

pozwanego zatrudnione na etacie (jego części); (-) art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez: a) ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że do interpretacji postanowień zawartego Porozumienia postrajkowego z dnia 20 czerwca 2015 r. nie ma zastosowania art. 65 k.c. regulujący zasady wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnej wobec przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, że Porozumienie to należy zaliczyć do klasycznych porozumień zbiorowego prawa pracy opartych na ustawie i jako takie stanowi ono autonomiczne źródło prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p.c., podczas gdy wykładnia porozumień zbiorowych, niezależnie od tego, czy są one oparte na ustawie w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. czy też nie, musi uwzględniać zamiar i cel, jaki przyświecał zawierającym je stronom, b) niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji wadliwą wykładnię zawartego Porozumienia postrajkowego z dnia 20 czerwca 2015 r., polegające na dokonaniu interpretacji tego Porozumienia wyłącznie w oparciu o literalne brzmienie i to tylko jednego postanowienia, tj. § 5 ust. 1 pkt 3), z pominięciem okoliczności towarzyszących zawarciu tego Porozumienia, kontekstu jego pozostałych postanowień, w tym w szczególności § 8, który jest „nierozzerwalnie” związany z § 5 ust. 1 pkt 3), oraz zgodnego zamiaru, celu i woli stron, które je zawarły, co skutkowało błędnym uznaniem przez Sąd drugiej instancji, że to wyłącznie na pozwanym ciążył obowiązek zapewnienia środków na podwyżkę w kwocie 700 zł miesięcznie i w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia roszczeń powódek; (-) art. 84 § 1 k.c., przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożone przez ówczesną dyrektora pozwanego w dniu 14 września 2015 r. nie było skuteczne, albowiem według Sądu drugiej instancji powoływanie się na błąd jako wadę oświadczenia woli możliwe jest jedynie w stosunku do całości umowy, a nie jej części czy jedynie do niektórych postanowień umowy z zamiarem pozostawienia w mocy pozostałych, podczas gdy z dyspozycji przepisu art. 84 § 1 k.c. nie wynika, aby skuteczność powoływania się na błąd jako wadę oświadczenia woli możliwa była jedynie w stosunku do całości umowy,

2. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez pominięcie w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji podstawy faktycznej

rozstrzygnięcia (braku ustalenia faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej), co prowadzi do niemożności poddania zaskarżonego orzeczenia kontroli kasacyjnej i świadczy o sprzeczności wyroku z prawem.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz skarga jest oczywiście uzasadniona.

Według skarżącego, konieczne jest wyjaśnienie, czy zawarte w niniejszej sprawie Porozumienie postrajkowe z dnia 20 czerwca 2015 r. należy kwalifikować jako umowę o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.) czy też źródło prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.). Skarżący podkreślił, że art. 9 § 1 k.p. nadaje normatywny charakter „innym porozumieniom zbiorowym” po spełnieniu dwóch warunków: merytorycznego (określenia praw i obowiązków stron stosunku pracy) oraz formalnego (oparcia na ustawie). Sąd drugiej instancji zakwalifikował zawarte Porozumienie postrajkowe z dnia 20 czerwca 2015 r. jako akt zawierający przepisy prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p., uznając, że spełnia ono kryteria wskazane w tym przepisie, tj. zostało oparte na ustawie oraz określa prawa i obowiązki stron stosunku pracy. Rzeczone Porozumienie nie obejmuje jednak wszystkich pracowników pozwanego, tylko jedną grupę zawodową (pielęgniarki) i to nie w całości, a tylko te osoby, które w dacie zawarcia tego Porozumienia pozostawały u pozwanego w stosunku pracy. Rodzi się zatem pytanie o sposób rozumienia warunku merytorycznego determinującego normatywny charakter danego aktu i objęcie go zakresem prawa pracy. Kodeks pracy formułuje omawiany warunek jako „określanie praw i obowiązków stron stosunku pracy”. Czy aby uznać zatem „inne porozumienie zbiorowe” za źródło prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. (zwłaszcza, gdy jest ono zawierane przez związek zawodowy), to musi ono obejmować swoim zakresem wszystkich pracowników danego pracodawcy czy też wystarczające jest objęcie jego zakresem tylko jednej grupy zawodowej (w tym przypadku pielęgniarek), a jeśli tak, to czy wystarczające jest objęcie jego zakresem wszystkich czy tylko część pielęgniarek.

Kolejnym istotnym zagadnieniem prawnym wymagającym wyjaśnienia jest to, czy wykładnia porozumień zbiorowych, niezależnie od tego, czy są one oparte na ustawie w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. czy też nie, musi uwzględniać zamiar i cel, jaki przyświecał zawierającym je stronom, zwłaszcza w odniesieniu do zawartego Porozumienia postrajkowego z dnia 20 czerwca 2015 r. W ocenie skarżącego, w tym zakresie istnieje rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przykładowo wyrok z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 261/07 (OSNP 2009 nr 15-16, poz. 200) stwierdza, że „do wykładni postanowień porozumienia postrajkowego jako źródła prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.) należy stosować zasady, na jakich dokonuje się interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy, a nie reguły wskazane w art. 65 k.c.” Z kolei wyrok z dnia 19 marca 2008 r., I PK 235/07 (OSNP 2009 nr 15-16, poz. 190) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że „skoro porozumienia zbiorowe, zaliczane do prawa pracy według art. 9 § 1 k.p., są aktami normatywnymi, a nie czynnościami prawnymi (umowami), to nie ma podstaw, aby art. 65 § 2 k.c. stosować do nich w sposób bezpośredni. Nie wyłącza to jednak dopuszczalności posilkowego stosowania wskazanych w tym przepisie reguł wykładni umów w zakresie, w jakim wykładnia językowa i systemowa porozumienia nie prowadzi do ustalenia normy prawnej zawartej w treści interpretowanych postanowień tego aktu”. Natomiast w wyroku z dnia 12 sierpnia 2014 r., I PK 14/14 (Legalis) Sąd Najwyższy stwierdził, że „wykładnia porozumień zbiorowych, niezależnie od tego, czy są one oparte na ustawie w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. czy też nie, musi uwzględniać zamiar i cel, jaki przyświecał zawierającym je stronom”.

Wyjaśnienia wymaga także to, czy oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożone w trybie art. 84 § 1 i 2 k.c. jest skuteczne jedynie w stosunku do całości umowy czy też możliwe jest złożenie takiego oświadczenia (mając zwłaszcza na uwadze okoliczności, w jakich w niniejszej sprawie doszło do zawarcia Porozumienia postrajkowego z dnia 20 czerwca 2015 r.) jedynie do niektórych postanowień takiej umowy.

Według skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd odwoławczy podał w uzasadnieniu swojego wyroku, że możliwe, a nawet wskazane jest odwołane się do zamiaru i zgodnej woli stron porozumienia zbiorowego, ale tylko w takich wypadkach, w jakich przy wykładni przepisów prawa

uzasadnione jest odwołanie się do woli racjonalnego ustawodawcy. Wbrew powyższemu stanowisku, Sąd drugiej instancji dokonał jednak interpretacji Porozumienia postrajkowego z dnia 20 czerwca 2015 r. wyłącznie w oparciu o literalne brzmienie i to tylko jednego postanowienia, tj. § 5 ust. 1 pkt 3), z pominięciem okoliczności towarzyszących zawarciu tego Porozumienia, kontekstu jego pozostałych postanowień, w tym w szczególności § 8, oraz zgodnego zamiaru, celu i woli stron, które je zawarły. Zdaniem tego Sądu, literalna treść spornego porozumienia jest na tyle jasna i precyzyjna, że zasadne jest zastosowanie w jego przypadku przede wszystkim wykładni językowej. Z powyższym stanowiskiem skarżący nie zgadza się, albowiem Sąd ten całkowicie zbagatelizował § 8 spornego Porozumienia, w ogóle nie interesując się nawet tym, jakie były przyczyny i cel wprowadzenia tego postanowienia. Tymczasem § 8 jest „nierozzerwalnie” związany z § 5 ust. 1 pkt 3), a zatem nie można go pomijać, tak jak uczynił to Sąd drugiej instancji.

Skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna również z tego powodu, że Sąd drugiej instancji całkowicie pominął w uzasadnieniu wyroku podstawę faktyczną rozstrzygnięcia (brak ustalenia faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej), co prowadzi do niemożności poddania zaskarżonego orzeczenia kontroli kasacyjnej i świadczy o sprzeczności wyroku z prawem.

Powódki wniosły o odrzucenie skargi kasacyjnej, względnie o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z powódek odrębnie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych lub według spisu kosztów, jeśli takowy zostanie przedłożony przez pełnomocnika strony powodowej - wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie przez pełnomocnika strony powodowej - wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wydania wyroku (prawomocnego już w chwili wydania) do dnia zapłaty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pozwany zaskarżył wyrok w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt I, pkt III, oraz pkt IV, poza rozstrzygnięciem odnoszącym się w pkt. III i IV tego wyroku do powódek L. M. i J. M. (z uwagi na niedopuszczalność skargi kasacyjnej). Natomiast roszczenia powódek B. D. oraz H. W. objęte zostały punktem II. wyroku. Nie ma zatem podstaw do odrzucenia skargi kasacyjnej w tym zakresie.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmiennieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach. Nie występuje zatem w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie ma wątpliwości co do tego, że porozumienie zawarte w trakcie sporu zbiorowego ma status normatywny w rozumieniu art. 9 § 1 k.p., będąc „innym porozumieniem opartym na ustawie”.

Należy wskazać na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2013 r., III PK 88/12, (OSNP 2014 nr 6, poz. 82), w którym stwierdzono, że porozumienia strajkowe i postrajkowe (zawierane w czasie trwania strajku albo kończące strajk lub akcję protestacyjną) mają charakter źródeł prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.), gdyż zostają zawarte w ramach ustawowych procedur polubownych, w bezpośrednich rokowaniach stron sporu albo przed mediatorem (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 2008 r., I PK 235/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 190 i z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 261/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 200).

Skarżący dodaje nowy aspekt oceny porozumienia postrajkowego, wyrażając wątpliwość, czy może ono stanowić źródło prawa pracy, jeśli objęta jest nim jedna grupa pracowników. Tego rodzaju zastrzeżenia nie mają żadnego znaczenia dla kwalifikacji porozumienia zbiorowego (postrajkowego), jako że spór zbiorowy nie musi dotyczyć wszystkich pracowników, ale może obejmować wybrane grupy zawodowe. Konieczne jest natomiast jedynie to, aby miał on charakter sporu zbiorowego (art. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 123). Oczywiście jest również to, że tego rodzaju porozumienie zbiorowe nie może pozostać bez wpływu na wynagrodzenia pielęgniarek zatrudnionych już po jego zawarciu (zob. art. 11² k.p.), zatem zawężanie jego skutków do aktualnie zatrudnionej grupy pracowniczej nie jest uprawnione.

Przesłanka w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (bo na tym bazuje w istocie problem przedstawiany jako zagadnienie prawne w kwestii metod wykładni porozumień zbiorowych prawa pracy o charakterze normatywnym) występuje wtedy, gdy określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź gdy jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK104/08, LEX nr 424365; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

W tym zakresie należy odwołać się do szczegółowych rozważań zawartych w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., I PK 135/13 (OSNP 2015

nr 2, poz. 21). Wskazano w nim, że w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przy dokonywaniu interpretacji tekstu (treści normatywnej) autonomicznego źródła prawa pracy (art. 9 k.p.) decydujące znaczenie mają zasady wykładni aktów normatywnych. Możliwe jest - jednak wyłącznie w drodze wyjątku i z dużą ostrożnością - odpowiednie (art. 300 k.p.) i jedynie posiłkowe stosowanie do wykładni zawartych w nim postanowień (przepisów prawa) art. 65 k.c., ale tylko w sytuacji gdy zawodzą metody wykładni przyjęte w odniesieniu do interpretacji treści aktów normatywnych, w szczególności, jeżeli jakieś sformułowania zawarte w postanowieniach tych aktów nie dają się wyjaśnić w inny sposób, jak tylko przy zastosowaniu metod wykładni właściwych dla wykładni oświadczeń woli (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2014 r., II PK 119/13, LEX nr 1455229 i z dnia 8 września 2015 r., I PK 297/14, LEX nr 1785693). Jako przykłady orzeczeń charakterystycznych dla tej linii orzecznictwa można powołać wyrok z dnia 20 września 2005 r., II PK 53/05 (LEX nr 276239), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że wykładnia postanowień Porozumienia w sprawie gwarancji socjalnych, pracowniczych i związkowych, zwanego Pakietem zabezpieczenia praw socjalno-bytowych, pracowniczych i związkowych pracowników zatrudnionych w prywatyzowanym przedsiębiorstwie państwowym, powinna uwzględniać zasady przewidziane w art. 65 k.c., a także wyrok z 15 marca 2006 r., II PK 143/05 (OSNP 2007 nr 3-4, poz. 45), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że bez dokonania wykładni oświadczeń woli stron postrajkowego porozumienia zbiorowego prawa pracy nie można generalnie wykluczyć usprawiedliwionych roszczeń pracowników, które wynikały z postanowień zbiorowego porozumienia płacowego oraz z przepisów ustawowych. W innych, nowszych orzeczeniach Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro porozumienia zbiorowe, zaliczane do prawa pracy według art. 9 § 1 k.p., są aktami normatywnymi, a nie czynnościami prawnymi (umowami), to nie ma podstaw, aby art. 65 § 2 k.c. stosować do nich w sposób bezpośredni; nie wyłącza to jednak dopuszczalności posiłkowego stosowania wskazanych w tym przepisie reguł wykładni umów w takim zakresie, w jakim wykładnia językowa i systemowa porozumienia nie prowadzi do ustalenia normy prawnej zawartej w treści interpretowanych postanowień tego aktu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2008 r., I PK 235/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 190).

Do wykładni postanowień porozumienia postrajkowego jako źródła prawa pracy należy stosować zasady, na jakich dokonuje się interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy, a nie reguły wykładni oświadczeń woli wskazane w art. 65 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2008 r., II PK 261/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 200). W tym ostatnim orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że do interpretacji postanowień porozumienia zbiorowego o charakterze normatywnym nie ma zastosowania art. 65 k.c., regulujący zasady wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnej. Do wykładni postanowień tego porozumienia należy stosować zasady, na jakich dokonuje się interpretacji powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2001 r., I PKN 729/00, OSNP 2003 nr 23, poz. 568; OSP 2004 nr 5, poz. 66, z glosą A. Świątkowskiego; z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 866/00, OSNP 2004 nr 4, poz. 58; z dnia 10 października 2003 r., I PK 409/02, OSNP 2004 nr 19, poz. 334 oraz z dnia 15 stycznia 2004 r., I PK 630/02, Monitor Prawniczy 2004 nr 2, s. 59). Możliwe, a nawet wskazane jest, co prawda, odwołanie się do zamiaru i zgodnej woli stron porozumienia zbiorowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 września 1992 r., I PRN 41/92, OSNCP 1993 nr 6, poz. 113; Przegląd Sądowy 1993 nr 11-12, s. 109, z glosą G. Goździewicza oraz z dnia 10 listopada 1999 r., I PKN 345/99, OSNAPiUS 2001 nr 6, poz. 195), ale tylko w takich kategoriach, w jakich przy wykładni przepisów prawa uzasadnione jest odwołanie się do „woli racjonalnego ustawodawcy” (co powinno nastąpić dopiero po uwzględnieniu innych metod wykładni). Porozumienie zbiorowe jako źródło prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.) podlega więc wykładni sądowej przy zastosowaniu reguł wykładni aktów prawnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1999 r., I PKN 439/98, OSNAPiUS 2000 nr 6, poz. 216; por. też uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2004 r., III PZP 12/03, OSNP 2004 nr 11, poz. 187; OSP 2005 nr 5, poz. 66, z glosą B. Cudowskiego). Porozumienie takie nie zawiera oświadczeń woli podlegających wykładni według zasad określonych w art. 65 k.c. i sąd pracy nie powinien na tej podstawie dokonywać interpretacji jego postanowień. Powinien natomiast oprzeć się na ich wykładni językowej, systemowej i funkcjonalnej, rozważając okoliczności

towarzyszące zawarciu porozumienia i zakładając, że decydująca jest treść jego postanowień (wykładnia językowa).

Podsumowując, nie można uznać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przedstawiane są rozbieżne poglądy na temat metod interpretacji porozumień zbiorowych o charakterze normatywnym. W żadnym bowiem z orzeczeń nie daje się prymatu bezpośredniego stosowania reguł wykładni umów. Według Sądu Najwyższego, przy dokonywaniu interpretacji tekstu (treści normatywnej) autonomicznego źródła prawa pracy (art. 9 k.p.) decydujące znaczenie mają zasady wykładni aktów normatywnych, a nie odpowiednio i posiłkowo stosowane zasady wykładni oświadczeń woli składających się na treść czynności prawa cywilnego (art. 65 k.c.). Wśród metod i zasad wykładni aktów normatywnych decydujące znaczenie tradycyjnie przypisuje się wykładni logiczno-językowej, a wtedy, gdy ta zawodzi, prowadząc do wyników niedających się pogodzić z racjonalnym działaniem ustawodawcy (tu: stron porozumienia) i celem, jaki dana norma ma realizować, sięga się do dyrektyw wykładni systemowej i funkcjonalnej przez odwołanie się do zamiaru i zgodnej woli stron porozumienia zbiorowego.

Skarżący wyraża także wątpliwości co do tego, czy strona porozumienia zbiorowego może uchylić się od skutków oświadczenia woli w trybie art. 84 § 1 i 2 k.c. jedynie w stosunku do części postanowień tego porozumienia. Wątpliwości tego bazują na fałszywym założeniu, że do porozumień zbiorowych o charakterze normatywnym można stosować przepisy Kodeksu cywilnego o wadach oświadczenia woli. Tymczasem oczywiste jest, że jeżeli są one źródłami prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p., to dla pozbawienia skuteczności ich poszczególnych postanowień wymagany jest taki sam tryb, w jakim zostały zawarte porozumienia. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 maja 2001 r., III ZP 17/00 (OSNAPiUS 2001 nr 23, poz. 684) wyrażono pogląd, że art. 300 k.p. dopuszcza stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego „do stosunku pracy”, przez co należy rozumieć (indywidualny) stosunek prawny łączący pracownika z pracodawcą, natomiast stosunki pomiędzy pracodawcami (lub ich organizacjami) a związkami zawodowymi są zaliczane do zbiorowych stosunków pracy i tym samym nie zostały objęte dyspozycją z art. 300 k.p. W uzasadnieniu wyroku z dnia 7 grudnia 1999 r., I PKN 438/99 (OSNAPiUS 2000 nr 12, poz. 475) Sąd Najwyższy, uznając

postanowienia układu zbiorowego pracy zmieniające na korzyść pracownika zasady szczególnej ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy za ważne, a przepis art. 240 § 3 pkt 1 k.p. za sprzeczny z art. 59 Konstytucji i postanowieniami Konwencji Nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy, dotyczącej wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjętej w San Francisco dnia 9 lipca 1948 r. (Dz.U. z 1958 r. Nr 29, poz. 125), wypowiedział pogląd, iż podstawy prawnej nieważności postanowienia układu zbiorowego pracy nie może stanowić art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p., ponieważ ten ostatni przepis stosuje się do oświadczeń woli (czynności prawnych) pracownika i pracodawcy. "Postanowienia układu zbiorowego pracy - efekt uzgodnionych oświadczeń woli kolektywnej podmiotów zbiorowych prawa pracy nie jest tym samym czym postanowienie umowy dotyczącej stosunku pracy - rezultat złożenia zgodnych oświadczeń woli pracownika i pracodawcy jako podmiotów stosunku pracy". W uzasadnieniu uchwały z dnia 29 czerwca 1995 r., I PZP 5/95 (OSNAPiUS 1996 nr 4, poz. 56) Sąd Najwyższy uznał za dopuszczalne waloryzowanie na podstawie art. 358¹ § 3 k.c. w związku z art. 300 k.p. świadczenia pieniężnego, niespełnionego w terminie, ustalonego kwotowo w zakładowym systemie wynagradzania w zamian za deputat węglowy (niezależnie od zmiany wartości węgla), Sąd ten jednocześnie zastrzegł, że nie można żądać sądowej waloryzacji świadczenia na przyszłość. "Takie żądanie byłoby w istocie wprowadzaniem zmiany zakładowych porozumień płacowych, do czego przewidziany jest inny tryb postępowania. Istnienie tych innych mechanizmów zmiany porozumień płacowych prowadzi do wniosku, że w tej sytuacji próba wykorzystania w tym celu sądowej waloryzacji z art. 358¹ § 3 k.c. byłaby sprzeczna z zasadami prawa pracy, a wskutek tego niemożliwa ze względu na art. 300 k.p."

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z

dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona w zakresie dotyczącym zarzutu naruszenia prawa materialnego. Skoro w Porozumieniu postrajkowym z dnia 20 czerwca 2015 r. dyrektor pozwanego zobowiązała się do podwyższenia każdej pielęgniarki zatrudnionej w S. w W. wynagrodzenia zasadniczego o kwotę 700 zł miesięcznie od sierpnia 2015 r., co wynika z treści § 5 ust. 1 pkt 3 Porozumienia Postrajkowego, to jedyne co wynika z § 8 tego Porozumienia to to, że pozwany pozostawał w przekonaniu, że kwota 400 zł zostanie pokryta ze środków zewnętrznych (w drodze odpowiednich regulacji prawnych) i zabezpieczał się przed roszczeniem o kolejną podwyżkę o 400 zł - tym razem na podstawie regulacji resortowej. To zaś, że się tak nie stało, nie zwalnia Szpitala od zapłaty wynagrodzenia według wysokości wynikającej z wewnątrzzakładowego aktu prawnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwaliło się stanowisko, że uzasadnienie wyroku, które wyjaśnia przyczyny, z powodu których orzeczenie zostało wydane, jest sporządzane już po wydaniu wyroku, a zatem wynik sprawy z reguły nie zależy od tego, jak napisane zostało uzasadnienie i czy zawiera ono

wszystkie wymagane elementy. W konsekwencji zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (a w stosunku do orzeczenia sądu drugiej instancji – art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. między innymi wyroki z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003, nr 7, poz. 182; z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003 nr 15, poz. 352 oraz z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 136/05, LEX nr 200973; z dnia 18 marca 2003 r. IV CKN 1862/00, LEX 109420, a także postanowienia z dnia 20 lutego 2003 r. II CKN 1138/00, LEX 78865 oraz z dnia 5 kwietnia 2002 r. II CKN 1368/00, LEX 54382). Takiego zarzutu nie można postawić Sądowi drugiej instancji, gdyż wyjaśnił on motywy swojego rozstrzygnięcia w sposób poddający się kontroli kasacyjnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ oraz art. 102 k.p.c.

[as]